

Forbrydelser mod Menneskeheden i tysk Retspleje.

Af Dr. jur. FRANZ MARCUS, København.

„Forbrydelser mod Menneskeheden“ — en ny Foreteelse indenfor de strafferetlige Begrebers Kreds — forhaabentlig kun en Gæst. „With one auspicious and one dropping eye“ hilser man den velkommen. Ufatteligt, hvad der kunde ske i det 20. Aarhundredes Tyskland — og dybt tilfredsstillende, at man har kunnet straffe under legale Former.

Nürnbergdommens Præmisser beror paa det „charter“, der knyttes til London Agreement af 8. August 1945 og som i Artikel 6,c kriminaliserede Forbrydelser mod Menneskeheden. I Tilslutning hertil har det interallierede „Control Council“ (Kontrolraad) den 20. December 1945 udstedt en Lov (Nr. 10): „Punishment of Persons Guilty of War Crimes, Crimes against Peace and against Humanity“, som skal danne Grundlag for ensartet Forfølgelse og Afstraffelse af Krigsforbrydere m. m. i hele Tyskland. 8 Maaneder senere — den 30. August 1946 — bemyndigede den britiske Militærregering de tyske Domstole i den britiske Zone til at paadømme Forbrydelser mod Menneskeheden, som er blevet begaaet af Tyskere mod Tyskere eller statsløse, medens alle øvrige Tilfælde vedvarende sorterer under Besættelsesdomstolene.

Denne Kompetencefordeling har ført til en interessant juridisk Konstellation. For første Gang i Historien mødes engelsk og tysk Ret i Praksis: britiske Domstole anvender Side om Side med Kontrolraadets Love ogsaa den tyske Straffelov, medens tyske Domstole maa finde sig til Rette med engelsk Terminologi, Tænkemaade og juridisk Teknik. Den store principielle Modsætning mellem engelsk og kontinental Retsopfattelse, som man — cum grano salis — har betegnet som Modsætningen mellem „Ret“ og „Lov“, er steget ned fra de sammenlignende juridiske Lærebøgers teoretiske Fremstilling til den reale Virkelighed.

De britiske Domstoles Organisation og Jurisdiktion skal her kun strejfses. Over „Summary Courts“ staar „Supreme Court“, omfattende „High Court“ og „Court of Appeal“, disse sidste to besat med kvalificerede engelske Dommere. Court of Appeal har sit Sæde i Herford i Westfalen. Dens Afgørelser publiceres i „Criminal Appeal Re-

ports" og har bindende Kraft, saaledes at de er af samme retlige Betydning som de af Militærregeringen udstedte Love. Som typisk for engelsk Retsopfattelse skal her nævnes, at den tyske Straffelovs Strafferamme ikke anerkendes som under alle Omstændigheder bindende for de britiske Domstole — dette i Modsætning til den i den amerikanske Zone gældende Retspraksis —, medens den tyske Rigsrets Afgørelser anses for bindende, saafremt de ikke er forældede eller beror paa urigtige Principer, som f. Eks. Domme efter 1933. At en Dom har bindende Kraft udover det paagældende Enkelttilfælde turde være fremmed for kontinental Retsopfattelse.

Den tyske Justitsorganisation i den britiske Zone¹⁾ er blevet genopbygget i forbavsende Grad efter Nazismens og Krigens Ødelæggelser. Den britiske Zone med dens 23 Millioner Indbyggere omfatter et stort og økonomisk betydningsfuldt Omraade — fra den danske Grænse ned til Ruhromraadet med Storbyer som Hamburg, Köln, Düsseldorf og Essen. Her er Domstolene, Justitsadministrationen og sidst, men ikke mindst Retsvidenskaben ikke ret lang Tid efter Sammenbrudet paany begyndt at fungere paa normal Maade og kan nu betegnes som i høj Grad konsolideret. Domstolenes Organisation frembyder i de lavere Instanser ikke noget bemærkelsesværdigt — men som højeste Instans i borgerlige og Straffesager fungerer paa Grundlag af Militærregeringens Forordning af 17. November 1947 en ny „Oberster Gerichtshof für die britische Zone“ (Højesteret) i Köln, som optog sin Virksomhed i Foraaret 1948. Under denne Domstol sorterer „Revisions“afgørelser, saafremt det drejer sig om Spørgsmaal, hvor der foreligger modstridende Retsopfattelser Zonens „Oberlandesgerichte“ imellem, eller om Spørgsmaal af principiel Betydning. Domstolen er besat med særdeles kvalificerede Dommere. Præsident er den 71-aarige Dr. Wolff, indtil 1933 Formand for Sagfører-„kammer“ i Berlin, 1938 af racemæssige Grunde nødsaget til at forlade Tyskland og indtil 1947 bosat i England, hvor han virkede som sagkyndig i international Ret²⁾. Det er denne Domstols Jurisdiktion i Spørgsmaal vedrørende Forbrydelser mod Menneskeheden, som i det følgende skal skitseres. Af Zonens øvrige Institutioner af Betydning

¹⁾ I den amerikanske Zone er de tyske Domstole ikke bemyndiget til at dømme efter Kontrolraadets Lov Nr. 10. Den franske og den sovjetrusiske Zone lades her ude af Betragtning.

²⁾ Præsident Dr. Wolff er et Barnebarn af den tyske Rigsrets første Præsident Simson.

skal her nævnes de saakaldte „Spruchgerichte“ med „Oberster Spruchgerichtshof“ i Hamm som højeste Instans til Paadømmelse af de i Nürnbergdommen som „Organisationsforbrydelser“ betegnede Straffesager; endvidere „Deutsches Obergericht für das Vereinigte Wirtschaftsgebiet“ i Köln, oprettet i Februar 1948 af den britiske og amerikanske Militærregering i Fællesskab til Afgørelse af Sager, der er af principiel Betydning for den økonomiske Enhed i den britiske og den amerikanske Zone, med Præsident Dr. Ruschewey i Spidsen, tidligere Sagfører og indtil 1933 socialdemokratisk Formand for Hamburgs Parlament, som i sin Tid nægtede at anerkende den nazistiske „Magtovertagelse“ som fait accompli og tog de nyvalgte Nazister i Ed paa forfatningsmæssig Maade i et offentligt Parlamentsmøde. — I Spidsen for Justitsadministrationen staar siden 1. Oktober 1946 „Zentraljustizamt“ i Hamburg, under hvilket ogsaa sorterer Lovgivningen paa bestemte Omraader — navnlig borgerlig Ret, Straffe- og Handelsret. Præsident er den 81-aarige Dr. Kiesselbach, tidligere Præsident for „Hanseatisches Oberlandesgericht“, afskediget i 1933. — Retsvidenskaben er foruden paa Universiteterne repræsenteret ved talrige juridiske Tidsskrifter af høj Standard med fremragende tyske og udenlandske Medarbejdere³⁾.

Kölner Højesterets Jurisdiktion vedrørende Forbrydelser mod Menneskeheden paa Grundlag af Kontrolraadets Lov Nr. 10 er allerede ret omfangsrig og tillader derfor et Helhedsomdømme. Tyngdepunktet ligger paa Lovens *objektive* Gerningsindhold, fordi det — og kun det — omtales udtrykkeligt i Loven. Den definerer i Art. II, 1c „Crimes against Humanity“ paa følgende Maade:

„Atrocities and offences, including but not limited to murder, extermination, enslavement, deportation, imprisonment, torture, rape, or other inhuman acts committed against any civilian population, or persecution on political, racial or religious grounds whether or not in violation of the domestic laws of the country where perpetrated“.

Hertil udtaler Højesteret, at Loven ikke giver faste Distinctioner, saaledes som den tyske Dommer plejer at forefinde dem i tyske Love — den giver kun eksemplificerende Omskrivninger. De indledende Ord „atrocities and offences“ omskriver saaledes *hele*

³⁾ Max Grünhuts Studie »Contempt of Court« i »Monatsschrift für deutsches Recht« for December 1948 er et sandt Kunststykke.

Komplekset af strafbare Handlinger i generel Formulering, d. v. s. en Forbrydelse mod Menneskeheden er altid atrocity eller offence. Efter denne generelle Omskrivning giver Loven Enkelt eksempler, som dog udtrykkeligt betegnes som ikke udtømmende; deres Betydning ligger i, at alle Forbrydelser mod Menneskeheden maa vise et vist Slægtskab med disse Eksempler. Loven gaar ud fra den Kendsgerning, at der under Nazismen er blevet begaaet et meget stort Antal strafværdige Handlinger af særdeles forkastelig Art, og det er disse Handlinger, som Eksemplerne tager Sigte paa. Loven nævner til at begynde med et Antal bestemte Delikter, saavel juridisk ukvalificerede (Mord, Frihedsberøvelse, Voldtægt — som maa suppleres først og fremmest med Legemsbeskadigelse) som kvalificerede (Udryddelse, Fornedrelse til Slaveri, Deportation, Tortur — som maa suppleres først og fremmest med Ugerninger mod Fanger). De sidstnævnte Delikters Karakteristika er: Ofrenes Mangfoldighed, systematisk Forfølgelse, de anvendte Midlers Frygtelighed eller Lidelsernes Størrelse og Dybde — med andre Ord: atrocities. Men at Loven ogsaa medtager de førstnævnte ukvalificerede Delikter viser, at en Forbrydelse mod Menneskeheden ogsaa kan bestaa i en eneste Handling mod et enkelt Menneske med mindre frygtelige Angrebsmidler paa ikke grusom Maade (f. Eks. umærkeligt Drab eller Sterilisering). Loven fortsætter saa med Delikter af mere ubestemt Natur: andre umenneskelige Handlinger, begaaet mod en Civilbefolkning — Forfølgelse af politiske, racemæssige eller religiøse Grunde. Ved disse Eksempler fastslaar Loven, at *alle* Slags Angreb, der er til Skade for Mennesker, kan være Forbrydelser mod Menneskeheden: ethvert Indgreb i et Menneskes „Væren, Bliven og Virken“, enhver Forandring i dets Forhold til Omverdenen, ethvert Angreb paa dets Goder eller Værdier, som rammer det direkte eller indirekte (Realværdier, Formue, Erhvervsvirksomhed, sociale eller ideelle Goder og Værdier). Af dette omfattende Omraade fremhæver Loven særligt saadanne Handlinger, som objektivt tilhører det nazistiske Forfølgelsesprogram i politisk, racemæssig eller religiøs Hensende. —

Saa meget om Højesterets Fortolkning af Lovens Nomenklatur — unægtelig en vellykket Syntese af den noget ubestemte engelske Lovteknik og tysk „Begrebsjuridik“. Selvfølgelig er Lovens objektive Geningsindhold ikke udtømmende karakteriseret hermed. 2 Forudsætninger maa komme til, for at de af Loven nævnte Handlinger kan anses for Forbrydelser mod Menneskeheden: de maa hænge sammen

med det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystem, og de maa krænke „Humanity“.

Om det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystem, hvis Kerne var Forfølgelsesprogrammet, finder Højesteret gribende Ord. Dets Væsen bestod i, at der i tiltagende Grad haandhævedes en bevidst Vilkaarlighed — Side om Side med den gældende Ret, imod den og sluttelig selv indenfor dens Rammer — i alle Tilfælde, hvor det drejede sig om de statslige eller politiske Magtbæreres Ideologi, Politik eller Magtstræben. Grænseoverskridelse og Uretfærdighed var det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystemt Kendetegn: det enkelte Menneske skulde ensrettes totalt og ind i sin inderste Individualsfære og blive Magtens Træl; et individuelt Frihedsomraade anerkendtes principielt ikke mere; alle nok saa private Livsytringer, ja ethvert Sindelag, der ikke svarede til de totalitære Magtkrav, skulde udryddes. Enhver Handlemaade kunde trues med og rammes af Skade og Straf af enhver Art, selv om den enten overhovedet ikke havde fortjent noget saadant eller dog ikke af en saadan Art eller Højde, uden Mulighed for en sikker Forhaandsviden om det retstridiges Omraade og uden normal Proces; Princippet om Lighed for Ret og Lov tilsidesattes vilkaarligt. Usikkerhed og Angst blev den favoriserede Metode under Nazisternes Rædselsherredømme. Disse Voldsmetoder behøvede ikke altid at være Statens eller Partiets; i Nazistaten fandtes der ogsaa ustraffet „Enkelt-Uret“. Et Angreb paa en „Statsfjende“, en Person af anden Race eller et af andre Grunde som mindreværdigt gældende Menneske ansaas for fortjenstfuldt og mødte Opmuntring hos Partiet og Staten. Et stort Antal Handlinger blev begaaet med en Følelse af at være dækket, og Ofrene følte sig derfor ganske retsløse, værgeløse og forsvarsløse. At blive dømt til en Kriminalstraf af en regulær Domstol kunde være en „Naade“ i Sammenligning med en Frifindelse, som kunde føre til umenneskelig Forfølgelse fra ansvarlige og uansvarlige Elementer.

Netop Forbindelsen med det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystem peger hen paa det Retsgode, som enhver Forbrydelse mod Menneskeheden maa krænke, nemlig „Menneskeligheden“⁴⁾. Handlingen maa for det første ramme den menneskelige Personlighed i dens

⁴⁾ Crimes against Humanity, Forbrydelser mod Menneskeheden, er officielt oversat til Tysk som »Verbrechen gegen die Menschlichkeit«. Humanity turde — ligesom det svenske »mänsklighet« — omfatte saavel Menneskehed som Menneskelighed.

„Dybde“, d. v. s. Menneskets legemlige og sjælelige Individualsfære, som efter den kultiverede Menneskehedens moralske Overbevisning udgør Menneskets Værdi og Værdighed. Altid maa Handlingen objektivt tilkendegive: dette Menneske regnes for intet, det kan f. Eks. behandles som „Undermenneske“, eller det kan bruges som et Apparat, som kan slides op og saa kastes bort, eller man kan paa Grundlag af Magten i det hele taget gøre med et Menneske, hvad som helst man vil eller anser for nyttigt. Ofrets Behandling maa derfor udtrykke Menneskets Nedværdigelse. Men for det andet maa derudover Menneskeheden som den ideelle Menneskeværdis Bærer og Beskytter være angrebet i det paagældende Enkeltmenneske og selv være berørt af Handlingen. At en saadan *overindividuel* Virkning indtræder, beror i væsentlig Grad paa Handlingens Forbindelse med det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystem, som systematisk og paa en for enhver synlig Maade gik ud paa Ringeagt for Menneskets Værdi — det nazistiske Magtprogramms Udgangspunkt og Maal.

Disse Betragtninger er baaret af en høj etisk og moralsk Patos. I Praksis kræver de Dommere af en høj Standard. Det Spørgsmaal, hvorvidt „atrocities and offences“ ikke alene staar i Forbindelse med det nazistiske Voldssystem og indebærer Menneskets Nedværdigelse, men derudover krænker „Humanity“, vil i mange Tilfælde vanskeligt kunne afgøres og er i nogen Grad afhængigt af den paagældende Dommers Personlighed. I Højesterettens Hænder er Kontrolraadsloven dog blevet til et skarpt Vaaben mod Nazisternes umenneskelige Forbrydelser. I alle typiske Tilfælde — velkendt i større Maalestok fra Nürnbergdommen — har Højesteret dømt paa Grund af Forbrydelser mod Menneskeheden; kun ved saakaldte „Ekscesser“, d. v. s. Angreb af mere tilfældig Karakter eller kortere Varighed, har den alene dømt efter Bestemmelserne i tysk Straffelov. En særlig Rolle i Højesterets Jurisdiktion spiller *Denunciationen*, som har fundet Sted i uhyggelig Udstrækning og for det meste vedrørte „statsfjendtlige Ytringer“ el. lign. — med de alvorligste Følger for de paagældende. Politiske Vittigheder om Hitler f. Eks. har i mange Tilfælde ført til, at Folkedomstolen i Berlin dømte til Døden paa Grund af „Værnekraftnedbrydning“. Højesteretten nærer ingen Tvivl om, at en Denunciation kan komme ind under Begrebet „atrocities“, selv om den ikke er nævnt i Kontrolraadsloven, nemlig saafremt den staar i Forbindelse med det nazistiske Voldssystem og har udsat Ofret for svære Lidelser. Saadanne Lidelser kan ogsaa bestaa i en svær sjæle-

lig Belastning, og det er lige meget, om Denunciationen var sand eller ej. Thi ogsaa den sande Denunciation var Uret, — selv om den under Nazismen havde „Rettens“ Skin for sig — hvis den udleverede Ofret til det nazistiske Magtapparat. I et saadant Tilfælde var den i Modstrid med den „overlovlige“ Retsorden, som ufravigeligt gælder til Beskyttelse af et menneskeværdigt Samfundsliv. Saakaldte statsfjendtlige Ytringer var for øvrigt i mange Tilfælde overhovedet ikke strafbare, fordi de ikke var rettet mod Staten, men mod National-socialismen eller mod enkelte Foreteelser indenfor denne, og fordi Retten til frit at ytre sin Mening ganske vist var indskrænket, men ikke ophævet. Men denne Ret blev behandlet, som om den aldeles ikke eksisterede — ikke engang under ganske private eller fortrolige Former. At ogsaa den nazistiske Stat, navnlig under Krigen, kunde have haft berettigede Krav paa at straffe visse Ytringer til Opretholdelse af den ydre Orden, indrømmer Højesteret i de Tilfælde, hvor materiel, d. v. s. kriminologisk almindeligt anerkendt Uret var strafbar efter Loven og indenfor en rimelig Strafferamme — men ikke, hvor Staten paa Grund af Magt, programmatisk Intolerance eller andre kriminalpolitisk misbilligelsesværdige Motiver søgte at stemple kriminologisk neutrale Handlinger som strafbar Uret. Den voldsomme og aldeles vilkaarlige Kvælning af harmløse og fortrolige Meningsytringer rammer ikke alene Ofret paa det dybeste, men derudover alle Mennesker af „retsstatligt“ Sindelag, d. v. s. „Humanity“.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om, hvorvidt en sand og efter tysk Ret ikke strafbar Denunciation kan være Forbrydelse mod Menneskeheden, staar det Spørgsmaal af almenstrafferetlig Karakter, hvorvidt Kontrolraadslovens *tilbagevirkende Kraft* kan anerkendes som værende i Overensstemmelse med almindelige Retsprinciper. Højesteret kommer til et aldeles positivt Resultat: den tyske Dommer behøver ikke at føle Samvittighedskvaler, thi tilbagevirkende Kraft er kun Uret i de Tilfælde, hvor Handlingen hverken var strafbar efter en positiv Retsnorm eller efter Moralloven. Men alle Mennesker med moralsk Sans var klare over, at der i Tyskland var begaaet stor Uret, hvis Forfølgelse og Afstraffelse vilde have været en Retsstats Pligt. Den senere Godtgørelse af en saadan Pligtforsømmelse svarer til Retfærdighedens Krav. Dette betyder ikke, at Retssikkerheden krænkes, men tværtimod at dens Grundlag og Forudsætning genoprettes. „Uretssikring er ikke Retssikkerhedens Opgave“.

Kontrolraadsloven viser den Besynderlighed, at den ikke udtaler

sig om Deliktets *subjektive* Side. Deraf drager Højesteret dog ikke den Konklusion, at der i den Henseende skal anvendes tysk Ret. Loven skal fortolkes udfra sig selv, fordi det kun paa denne Maade er muligt for britiske og tyske Domstole at dømme efter de samme Principer. Efter Loven maa det være tilstrækkeligt, at Gerningsmanden *bevidst* har *villet* det af ham foretagne *Angreb*, omend han kun har handlet med *dolus eventualis*; d. v. s.: Gerningsmanden maa vide og eventuelt ville, at han griber ind i et Menneskes „Væren, Bliven eller Virken“. Endvidere maa han have vist og — eventuelt — godkendt Angrebets Forbindelse med det nazistiske Voldssystem. Er disse Forudsætninger til Stede, udløser de normalt — i hvert Fald til en vis Grad — Gerningsmandens Ansvar for Følgerne; hvor stort dette Ansvar er, afhænger bl. a. af hans Omdømme. Forbryderen mod Menneskeheden er ikke nogen bestemt kriminologisk Type, han behøver ikke at have haft et bestemt Motiv eller en bestemt Mentalitet; Forbrydelsen kan begaaes paa Grund af et ganske privat Motiv, paa Grund af et formentlig idealt, endog humanitært Sindelag og af et Menneske, som under normale Omstændigheder er aldeles „civilt“. Ingen kan paaberaabe sig den nazistiske Ideologi. Kontrolraadsloven er rettet mod Handlinger, som en af forbryderisk Ideologi grebet Stat begik eller lod begaa eller sanktionerede. En saadan Lov kan ikke fortolkes saaledes, at Gerningsmanden kan forsvare sig med denne Ideologi, og en objektivt umenneskelig Handling kan ikke undskyldes, fordi Gerningsmandens Samvittighed er bukket under for en uforsvarlig Ophidselse, saaledes at han ansaa ondt for godt, Uret for Ret eller Forbrydelse som Pligt. „Enhver bærer selv Ansvaret for en umenneskelig Handlemaade, det kan ikke overtages af Staten, som man vilde tjene, og heller ikke væltes over paa den“. — For *Denuncianten* er det tilstrækkeligt, at han vidste og vilde — omend kun eventuelt —, at Ofret kunde udleveres til det nazistiske Volds- og Vilkaarlighedssystem. Nazismen tog Umenneskeligheden i sin Tjeneste. „Ogsaa det jævne Menneske ved og forstaar, at Vilkaarlighed, selv om den er udgaaet fra Staten, aldrig kan være Ret“.

Angaaende den tyske Straffelovs *almindelige Del* iøvrigt udtaler Højesteret, at det i hvert enkelt Tilfælde maa undersøges, om den kan finde Anvendelse. *Forsøg* paa en Forbrydelse mod Menneskeheden anser Højesteret ikke for muligt, fordi det hører til Deliktsbegrebet, at der er tilføjet den angrebne alvorlig Skade. Derfor er f. Eks. en *Denunciant*, hvis *Denunciation* ikke kommer til den angreb-

nes Kendskab og ikke forvolder Skade, ikke strafbar. Forskellen mellem *Forsæt* og *Uagtsomhed* er fremmed for Kontrolraadsloven. Heller ikke den tyske Straffelovs Bestemmelser om *Medvirken* er anvendelige, fordi denne Materie ordnes i Kontrolraadslovens Art. II, 2: „Any person . . . is deemed to have committed a crime as defined in § 1 of this Article, if he was (a) a principal or (b) was an accessory to the commission of any such crime or ordered or abetted the same or (c) took a consenting part therein or (d) was connected with plans or enterprises involving its commission or (e) was a member of any organization or group connected with the commission or any such crime . . .“ Loven har saaledes givet Afkald paa en systematisk Inddeling og Adskillelse, aabenbart for Fuldstændighedens Skyld, og Mulighederne for Medvirken ved en Forbrydelse mod Menneskeheden er derfor principielt forskellige fra den tyske Systematik og Problematik angaaende Meddelagtighed. Kun paa denne Maade kan der opnaas en ensartet Bedømmelse hos britiske og tyske Domstole, og kun paa denne Maade er det muligt at faa Bugt med de indviklede Medvirkningsmodaliteter, som tit var karakteristiske for Begaaelsen af nazistiske Ugerninger. Der er dog Mulighed for at gradere Straffen efter Gerningsmandens Skyld. — At en *Befaling* ikke fritager Gerningsmanden for Straf, fremgaar af Lovens Ordlyd (Art. II, 4 b: the fact that any person acted pursuant to the order of his Government or of a superior does not free him from responsibility for a crime, but may be considered in mitigation). Højesteret anser det dog for muligt, at Nødværge eller Nøddret i særlige Tilfælde kan exkulperer Gerningsmanden, f. Eks. hvis han ellers selv var blevet Offer for en Forbrydelse mod Menneskeheden — jfr. Nürnbergdommen: „Det afgørende er ikke Eksistensen af en Ordre, men om det i Virkeligheden var muligt at træffe et Valg i Overensstemmelse med Moralen . . .“. Højesteret har dog ikke endnu taget endelig Stilling til disse Spørgsmaal.

Det kan vistnok uden Forbehold anerkendes, at den tyske Højesteret har gjort det mest mulige for at bringe Kontrolraadslovens praktiske Anvendelse i Overensstemmelse med de Maal, som var tilsigtet af den britiske Lovgiver.

Fra den nyeste Tid skal her sluttelig i Korthed refereres en særlig illustrerende Dom, fordi den fastslaar en Straffedommers Ansvar for Fældelse af en Dødsdom i et tragisk Tilfælde, som fandt Sted i Krigens sidste Dage.

Efter at de tyske Troppers Kapitulation i Danmark var traadt i Kraft den 5. Maj 1945, fjernede 4 tyske Marinesoldater i Alderen 20—23 Aar sig Natten mellem 5. og 6. Maj fra deres Skib i den Hensigt at overskride den i Nærheden beliggende dansk-tyske Grænse for paa denne Maade at komme hjem hurtigst muligt. De blev dog den 6. Maj om Morgenen anholdt af Danske og bragt tilbage til Skibet. Her blev de stillet for en Krigsret, som dømte 3 af dem til Døden paa Grund af Faneflugt under Krigstjeneste. Dommen blev fuldbyrdet den 10. Maj. Der blev rejst Anklage for Forbrydelse mod Menneskeheden mod Anklageren, Dommerne og Flaadeenhedens Chef, som havde sammenkaldt Krigsretten og stadfæstet Dødsdommene. Nævingetinget (Domsmandsretten) frikendte de anklagede. Højesteret ophævede Dommen og udtalte bl. a. følgende:

Hvad der her var sket med de 3 Marinesoldater, var Udtryk for en af nazistisk Ideologi behersket Strafferetspleje, hvis øverste Formaal var Magtens Beskyttelse ved Afskrækkelse. Den af Partiet og Staten styrede Straffejustits skulde først og fremmest straffe særdeles haardt i alle Tilfælde, hvor Statens magtpolitiske Interesser krævede det. Her var der ikke sket noget, som krævede Lovens højeste Straf, Dødsstraffen, som endog først blev fuldbyrdet, efter at den endelige Kapitulation var traadt i Kraft. Havde Soldaterne overhovedet begaaet „Faneflugt“, og endda under „Krigstjeneste“, saa drejede det sig i hvert Fald ikke om mere end et Grænsetilfælde, som højst kunde have krævet en Straf i Nærheden af den nederste Straffegrænse. Den Kendsgerning, at de blev dømt til Døden, er betegnende for den nazistisk styrede Terrorjustits: for at opnaa størst mulig Afskrækkelse, idømmes ved den første tilfældige Krænkelse af den befalede Orden Lovens højeste Straf til Trods for en kun ringe Skyld, skønt dette Misforhold mellem Skyld og Straf ligefrem er utaaeligt. En saadan Strafferetspleje betyder for dens Ofre et Angreb paa Menneskeværdi og -værdighed. At modtage en statslig Kriminalstraf, ikke fordi den er fortjent paa Grund af egen Skyld, men fordi Staten her har fundet et vilkaarligt Objekt for at afskrække andre ved et Eksempel paa ubønhørlig Behandling, betyder Ofrets utaaelige Nedværdigelse til et blot og bart Middel, d. v. s. Mennesket bliver afklædt sin Personlighed og degraderet til en Ting. Dermed er ogsaa Menneskeligheden og som dens Bærer og Vogter selve Menneskeheden angrebet. I subjektiv Henseende udtaler Dommen bl. a., at enhver maa være fortrolig med Morallovens Bud. Den,

der fejlagtigt overskrider dens Grænser, er ikke af den Grund straffri.

Højesteret kommer ogsaa ind paa Spørgsmaalet om, hvorvidt en Dommer kan straffes, der har holdt sig indenfor den af Loven fastsatte Strafferamme, idet Nævningetinget havde gjort gældende, at dette vilde betyde den uafhængige Retsplejes Endeligt. Hertil udtaler Højesteret: Det er en aldeles uholdbar Tanke at ville anerkende den nazistiske Strafferetsplejes Afhængighed af nazistisk Ideologi og Justitsstyre ved at godkende en umenneskelig Dom, som er afsagt paa Grund af denne Afhængighed. Dommerens Afstraffelse er tværtimod egnet til at understrege og garantere Genoprettelsen af en Retspleje, der uafhængig af de politiske Magtbæreres Paavirkning kun dømmes efter Ret og Retfærdighed og derved retfærdiggør den nødvendige offentlige Tillid til Dommerens Uafhængighed. Her har Dommerne benyttet Loven til at begaa en Umenneskelighed overfor Ofrene. Hvis en Dommer i Tider, hvor Vold og Vilkaarlighed beherskede det offentlige Liv, misbrugte sit Embede til at begaa Umenneskeligheder paa Grundlag af dette Systems Aand eller Paabud, saa var dette en af de farligste og mest utaalelige Former for Forbrydelser mod Menneskeheden. Det vilde være ganske uforstaaeligt, hvis man fritog saadanne Dommere for Straf, kun fordi de var Dommere og altsaa netop *burde* have dømt uafhængigt.

Den maalbevidste Forfølgelse af Forbrydelser mod Menneskeheden har vakt Opsigt i Tyskland, og i Juristkredse har den Opfattelse bredt sig, at Højesteret gaar skarpere frem end Besættelsesdomstolene. Dette har ført til en officiel Tilkendegivelse fra den paagældende britiske Myndighed „Zonal Office of the Legal Adviser“ af 15. Oktober 1948, hvori det konstateres, at der ikke bestaar Uoverensstemmelser mellem britisk og tysk Retspraksis. Navnlig fastslaar den britiske Myndighed, at Lovens Ord „or other inhuman acts committed against any civilian population“ ikke er til Hinder for, at man kan antage en Forbrydelse mod Menneskeheden ogsaa i Tilfælde af, at Handlingen er rettet mod et eneste Menneske — bare den staar i Forbindelse med en planmæssig Forfølgelse af en bestemt Gruppe af Personer.

Denne Konstatation af principiel Overensstemmelse mellem engelsk og tysk Retspraksis er saa meget desto mere bemærkelsesværdig, som den tyske Højesteret kort forinden — i August 1948 — havde indtaget et Standpunkt, der var i Modstrid med en af Court of Appeals Domme.

Det drejede sig om Fortolkningen af Militærregeringens Lov:

„No cruel or excessive punishment shall be inflicted and the death penalty is abolished except for acts punishable by death under law in force prior to 30th Januar 1933.“

Spørgsmaalet var: Kan Mord straffes med Døden, hvis det ikke var begaaet med *Overlæg*? Thi den 30. Januar 1933 var forsætligt Drab efter tysk Straffelov § 211 kun Mord, hvis det var sket med Overlæg — først ved Lov af 4. September 1941 forandredes Mordbegrebet paa den Maade, at Mord var det — paa Grund af Gerningsmandens Motiver eller Handlemaade — særligt forkastelige Drab⁵⁾. Flere tyske Oberlandesgerichte havde nægtet at idømme Dødsstraf, saafremt der ikke ved Siden af det nye Mordbegrebs Gerningsindhold ogsaa var Overlæg tilstede, fordi et Drab, der ikke var begaaet med Overlæg, ikke kunde straffes med Døden før den 30. Januar 1933. Højesteret deler ikke denne Retsopfattelse. Den nævnte Lovs Hensigt er efter dens indledende Ord at udrydde de nazistiske Principer og Lærdomme i det tyske Retssystem, for at genoprette Ret og Retfærdighed for det tyske Folk. Kun indenfor Rammerne af denne Hensigt skal „no cruel . . . punishment be inflicted *and* the death penalty is abolished . . .“. Dødsstraf for Mord findes imidlertid i mange europæiske Retssystemer og ogsaa i England og Amerika. Den nye tyske Formulering af Mordbegrebet var ikke typisk nazistisk, men lignede Formuleringen i andre Kulturlande, f. Eks. i Schweiz. Mordbegrebet var heller ikke blevet skærpet, men kun anderledes bestemt, og derfor kan det ikke være i Strid med Loven at idømme Dødsstraf for Mord ogsaa efter den nye Formulering.⁶⁾

Man kan have delte Meninger om disse Konklusioner — i den amerikanske Zone er Spørgsmaalet endnu ikke endelig afgjort —, men de staar for saa vidt i Overensstemmelse med Court of Appeals principielle Opfattelse. Meningsforskellen mellem de 2 Domstole bestaar i, at Court of Appeal kun vil tillade engelske, men ikke tyske

⁵⁾ § 211 Stk. 2 lyder nu:

»Mörder ist, wer

aus Mordlust, zur Befriedigung des Geschlechtstrieb, aus Habgier oder sonst aus niedrigen Beweggründen,

heimtückisch oder grausam oder mit gemeingefährlichen Mitteln oder um eine andre Straftat zu ermöglichen oder zu verdecken,

einen Menschen tötet.«

⁶⁾ Bonn-Grundloven har afskaffet Dødsstraffen med Virkning fra 24. Maj 1949.

Domstole at dømme efter disse Principer: „In sec. 211 as it stands today there is one phrase which might be construed by an unscrupulous Court in accordance with Nazi doctrine. It is the phrase „or other base motives“ („oder sonst aus niedrigen Beweggründen“). When, however, a case of murder is tried in a CC Court, there is no risk of misapplication of such a phrase.“ (November 1947.)

Denne Gradering finder Højesteret sig ikke i. I formel Henseende fastslaar den, at Court of Appeals Dom ikke er præjudiciel for tyske Domstole paa tysk Retsomraade. I materiel Henseende udtaler Højesteret, at en retfærdig og ensartet Haandhævelse af Lovene overfor enhver er Retsplejens Grundlag og Forudsætning i alle Kulturstater. Domstole af anden Klasse er utænkelige under retsstatslige Forhold. Saalænge det ikke kan gøres gældende, at en Dommer handler imod sin Pligt, er han kaldet til Jurisdiktion paa sit Omraade paa samme Maade og efter de samme Principer som en udenlandsk Dommer paa sit. Dette indebærer Haandhævelsen af alle Love, der for Tiden gælder i Tyskland efter Besættelsesret, i retsstatslig Aand. Efter den tyske Retsplejes Nyordning bestaar der ingen Anledning til at fortolke den samme Lov forskelligt, alt eftersom det er en britisk eller en tysk Domstol, som udøver Jurisdiktionen. —

Man kan ikke frakende Kölner Højesteret en klar, beslutsom og værdig Linie, egnet til at sone i det mindste en lille Del af det Væld af Uret, som Tyskland har bragt over Verden. Maaske er det Haab ikke ubeføjet, at man her maatte staa ved Begyndelsen til en ny Æra i tysk Retspleje — ikke mindst gennem en frugtbar Sammen-smeltning af engelske og tyske Retstanker.

Franz Marcus.

LITTERATUR.

De refererede Højesteretsdomme angaaende Fortolkning af Kontrolraadets Lov Nr. 10 er optrykt i »Zentraljustizblatt für die Britische Zone« for Juli 1948 — Side 161 (St.S. 6/48), Side 162 (St.S. 3/48), Side 166 (St.S. 5/48) — og i »Monatsschrift für deutsches Recht« for September 1948, Side 303 (St.S. 8/48), November 1948, Side 426 (St.S. 47/48), Marts 1949, Side 179 (St.S. 56/48). Dommen angaaende en Straffedommers Ansvar findes i Zentraljustizblatt for Februar 1949, Side 28 (St.S. 111/48). Dommen om Mordbegrebet m. m. i Monatsschrift for December 1948, Side 481 (St.S. 55/48).

Professor Hellmuth von Webers Artikel »Das Verbrechen gegen die Menschlichkeit in der Rechtsprechung« i Monatsschrift for Maj 1949 er først fremkommet efter Manuskriptets Afslutning.

SUMMARY.

Crimes against Humanity.

In 1946 German courts were authorised by the British Military Government to deal with *Crimes against Humanity committed by Germans against Germans or stateless persons*, all other cases being tried by the Military Courts. Statute no. 10, issued by the Control Council in December 1945, is applied. — This jurisdiction has led to an interesting contact between English and German law: British courts are administering the German Penal Code together with the statutes of the Control Council, and German judges have to make themselves familiar with English legal thinking and terminology.

British courts are: Summary Courts and Supreme Court (comprising High Court and Court of Appeal). — Supreme German Court is Oberster Gerichtshof in Cologne, the jurisdiction of which may here briefly be expounded.

The *actus reus*. The statute does not give such elaborated general descriptions of criminal acts as German judges are used to find in German statutes, but only certain types of conduct. The principal words are »atrocities and offences«. The fact that such crimes as murder, imprisonment, and rape are mentioned in the law-text involves that a crime against humanity may have been committed through a single act against a single person without cruel means. Every offence against the person may be a crime against humanity if there is a connection with Nazi despotism and lawlessness and a violation of humanity, i. e. an act violating not only the rights of the individual.

The *mens rea* is sufficiently proved if the wrongdoer has voluntarily acted with the knowledge of causing a certain effect. His motives of acting are out of question. Attempts to commit crimes against humanity are considered impossible. A distinction between intention and negligence is not carried through.

Among German lawyers it is a common point of view that the German Supreme Court is much more severe than the British Military Courts. In answer to this the British »Zonal Office of the Legal Adviser« has declared that there is no contrast between British and German practice, and that the words of the statute: »or other inhuman acts committed against any civilian population« do not involve that no act directed only against a single individual can be punished as a crime against humanity.